

Zaanstad 12 mei 2025

Geachte leden van de gemeenteraad van Zaanstad,

De Zaanse Schans is bedacht door architect Jaap Schipper.

Na de tweede wereld oorlog moesten veel houten huizen wijken voor de uitbreidingen van de industrie en voor het realiseren van nieuwe wegen en bruggen.

Zaanstad kende nog relatief veel houtbouw huizen.

In Amsterdam mochten er na 1669 geen houten huizen meer gebouwd worden: alleen van steen met dakpannen. Dit i.v.m. brandgevaar.

Hier in de Zaanstreek, op de drassige bodem bleef houtbouw bestaan.

De kenmerkende houten huizen vinden we terug:

- als lintbebouwing
- als dijkwoningen
- aan de paden (die haaks stonden op de Zaan)

Zo is het authentieke zaanse slagenlandschap ook beschreven in : Lint, Dijken en Paden.

Het was Jaap Schipper die zag dat panden met een rijke geschiedenis op de nominatie stonden om gesloopt te worden.

Met het winnen van de "Prix de Rome" kreeg Schipper de mogelijkheid om zijn plan voor het behoud van monumentale huizen en deze veilig te stellen voor de toekomst. Dit moest dan wel op een andere (nog lege) plek.

Dit werd de Zaanse Schans met de dijk, de molens, de houten huizen aan de paden, de tuinen, de bleekveldjes en het glop.

Alles onlosmakelijk met elkaar verbonden zoals de Zaanstreek er uitzag tot ongeveer 1850. (de pre industriële periode)

Jaap schipper vond o.a. in burgemeester Thomassen een medestander.

Voor het realiseren van dit authentieke zaanse buurtje was veel geld nodig.

De Provincie NH en het Rijk doneerden 2,8 miljoen.

De 8 zaanse gemeenten betaalden gedurende 10 jaar een bedrag per inwoner, tezamen 6 ton.

Het zaanse bedrijfsleven doneerde substantiële bedragen, vaak als gift en soms voor een te verhuizen pand. Ik geef U een overzicht in de bijlage.

Om het buurtje instant te houden ging men uit van het principe dat je een huis moet bewonen en een molen moet draaien. Dat je een tuin moet onderhouden en dit alles volgens het vastgestelde beeld van de Zaanstreek tot 1850.

Voor de Zaanse Schans geldt nog steeds een overeenkomstig bestemmingsplan, beeldkwaliteitsplan, welstandsparagraaf en inrichtingsplan voor de openbare ruimte.

Voor de monumentale panden zijn afspraken gemaakt over de stijlkamers en de bijbehorende tuinen.

De restrictie is dat horeca ondergeschikt moet zijn.

Er mag 25% horeca/detailhandel van het gebouwoppervlakte met een maximum van 100 vierkante meter. Dit met geen aparte reclame, hiervoor.

Erfgoed organisaties hebben zich altijd ingespannen voor het behoud van deze heldere condities.

(Vanaf 1946 Zaans Schoon, vanaf 1974 Frans Mars, vanaf 1978 Vrienden van het Zaanse Huis en nu Vereniging Zaans Erfgoed)

De Vereniging Zaans Erfgoed constateerde al 5 jaar geleden dat de kwaliteit van de gebouwen hard achteruit gaan. Vandalisme is aan de orde van de dag.

Wij geven voorbeelden:

- een historische tuin achter kalverringdijk is leeggehaald/vernield en vervangen door een moderne inrichting.

- Zonder vergunningen zijn ronddraaiende reclame uitingen aangebracht, dit is in strijd met de richtlijnen beschermd dorpsgezicht.
- De toegangsdeur is ernstig aangetast door de plaatsing van een moderne glasdeur.
- Glas-puizen zijn zonder vergunning en in strijd met het beschermde monument geplaatst bij Kraaiennest 2, De Kwakel 2, Kalverringdijk 2 en 5, Zeilemakerspad 5, 7 en 8, en Kraaiennest 4.
- Mobiele schaarborden met aanbiedingen van versnaperingen/drank verstoren het beeld van de beleving van het beschermd dorpsgezicht.
- Bij restaurant "De Hoop op de Swarte Walvis" is de historische tuin, behorende bij het monument zonder vergunning gewijzigd naar terras met uitgifte. Dit is een ernstige aantasting.
- Gebruik van schuiframen in de gevel voor uitgifte van horeca artikelen.
- Koopmanshuis "De Mol", dit pand heeft een beperkte woonfunctie en hier is sprake van overmatig gebruik als hotel/BenB
- Het karakter van beide koopmanshuizen is ernstig aangetast. Zo zijn stijlkamers in gebruik als centrale keuken en eetzaal.
- Hotel "Heerlijk Slapen", historische tuin, zonder vergunning, is gewijzigd in Theetuin. Hier is horeca uitgesloten.
- Molen het Klaverblad, de houtloods/molenschuur heeft bestemming cultuur en ontspanning. Hierbij geen aparte reclame voor de ondergeschikte horeca toegestaan.
- Kraaiennest 4, reclame-uitingen en vlaggen overschrijden in ruime mate de vastgestelde richtlijnen
- Zeilemakerspad 5, ondergeschikte horeca ruim overschreden, deur is gewijzigd in uitgiftebalie, veel reclame uitingen in strijd met bestemmingsplan, zitplaatsen dienen in pandig te zijn en auto's scooters en fietsen dienen uit het zicht te zijn.
- Bakkerijmuseum, woonwinkelhuis hier is de winkelfunctie uitgebreid, de oorspronkelijke stijlkamer is nu koffie en thee ruimte. Ook buitenruimte met stoelen en tafels is niet toegestaan.
- Zeilemakerspad, venster voor uitgifte horeca, schreeuwende reclame uitingen, losstaande snoepautomaten.
- Auto's parkeren, verkeersborden, openbare verlichting, 20 schakelkasten in het zicht, een fotograaf met verkooplocatie, moderne banken in de openbare ruimte en de ambulante handel passen op geen enkele wijze binnen de voorschriften van de Zaanse Schans.

Mag je 5 gaten zagen in een monumentale schuur in hier 5 velux ramen in zetten?

Het gebeurde enkele maanden geleden op de Schans.

Voor het instandhouden, herstellen en behouden van de Zaanse Schans zijn substantiële bedragen noodzakelijk.

Geef dit authentieke zaanse buurtje terug aan de Zaanse Schans, opdat zij dit gratis kunnen blijven bezoeken.

Ook de leden van de Zaanse Molen en de leden van Vereniging Zaanse Erfgoed zouden gratis toegang moeten kunnen krijgen.

Laat de overige bezoekers een bijdrage betalen om ook kennis te kunnen nemen van de zaanse geschiedenis en dit te beleven. Met de zaanse huizen, de stijlkamers, de tuinen, de molens, de schelpenpaden en toegang tot 3 musea.

Dit kan alleen in de vorm van een erfgoedpark.

Tenslotte wijs ik U op de schriftelijk bijdrage van de historische commissie van de Stichting De Zaanse Schans die U ook is toegezonden. Wij ondersteunen deze zienswijze.

Hoogachtend,

Peter Tange

Namens de Vereniging Zaanse Erfgoed.